

Atjaunojamo energoresursu izmaksu priekšrocības salīdzinājumā ar fosilo kurināmo turpināja pieaugt.

Avoti: IRENA un LMSP

Atjaunojamās enerģijas izmaksas joprojām ir zemas, padarot to ne tikai par lētāko jaunas elektroenerģijas avotu lielākajā daļā tirgu, bet arī par nozīmīgu ģeopolitisko satricinājumu amortizatoru, kas stiprina enerģētisko drošību un ekonomisko stabilitāti, vēl vairāk palielinot tās izmaksu priekšrocības salīdzinājumā ar fosilo kurināmo, teikts jaunajā Starptautiskās Atjaunojamās enerģijas aģentūras – IRENA - ziņojumā.

Ziņojumā "Atjaunojamās elektroenerģijas ražošanas izmaksas 2025. gadā" *Renewable Power Generation Costs in 2025*, ko publicējusi IRENA, lēsts, ka vairāk nekā 90 procenti no 2025. gadā uzstādītajām rūpnieciskā mēroga atjaunojamās enerģijas jaudām bija lētākas nekā lētākā jaunā fosilā alternatīva. Atjaunojamo energoresursu izmaksu priekšrocības salīdzinājumā ar fosilo kurināmo turpināja pieaugt. 2025. gadā saules fotoelementu – PV - izmaksas saglabājās 2024. gada līmenī – 44 ASV dolāri par megavatstundu, savukārt vēja enerģijas rādītāji turpināja uzlaboties, sauszemes vēja enerģijas izmaksām sarūkot par 4 procentiem - līdz 33 /MWh, un jūras vēja enerģijas izmaksām – par 3 procentiem - līdz 78 /MWh.

Turpretī jaunas gāzes elektroenerģijas ražošanā turbīnu trūkums aptuveni dubultoja jaunas kombinētā cikla spēkstacijas kapitālizmaksas Amerikas Savienotajās Valstīs, savukārt tirgos ar augstām gāzes cenām, piemēram, Itālijā, Vācijā un Japānā, izmaksas pieauga līdz pat 100 \$/MWh.

Turklāt ilgstošā nenoteiktība saistībā ar krīzi Tuvajos Austrumos, visticamāk, saglabās augstas gāzes cenas visa gada garumā.

Ietaupīti 480 miljardi ASV dolāru fosilā kurināmā izmaksu

Kopumā uzstādītās atjaunojamās enerģijas jaudas 2025. gadā palīdzēja novērst aptuveni 480 miljardu ASV dolāru lielas fosilā kurināmā izmaksas, pārvēršot atjaunojamos energoresursus par ģeopolitisku amortizatoru pret svārstīgajām fosilās enerģijas sistēmām enerģētiskās krīzes laikā.

"Atjaunojamās enerģijas izmaksu samazināšanās sniedz spēcīgu ekonomisko ieguvumu. Valstīs, kas joprojām ir stipri atkarīgas no fosilā kurināmā, katrs papildu atjaunojamās enerģijas megavats stiprina ekonomisko aizsardzību pret degvielas cenu svārstībām, pasargājot patērētājus, uzņēmumus un publiskās finanses no lielākiem izdevumiem. Esošo atjaunojamās enerģijas objektu radītie ietaupījumi pieaug, nodrošinot dabisku aizsardzību pret nākotnes satricinājumiem. Šī enerģētiskā krīze ir kārtējo reizi pierādījusi: atjaunojamās enerģijas jaudu paplašināšana ir stratēģisks ieguldījums noturībā un konkurētspējā," norādīja IRENA ģenerāldirektors Frančesko La Kamera.

Kad 2026. gada sākumā tika slēgts Hormuza šaurums, izraisot importa cenu strauju kāpumu Āzijā un Eiropā, esošā atjaunojamās elektroenerģijas ražošana darbojās kā amortizators, nodrošinot būtisku finansiālo buferi.

Piemēram, trīs no importa atkarīgajās Dienvidaustrumāzijas ekonomikās – Indonēzijā, Taizemē un Filipīnās – esošais atjaunojamās enerģijas parks 2025. gadā ļāva izvairīties no ogļu un gāzes iepirkumiem aptuveni 5,7 miljardu ASV dolāru vērtībā.

Novērtējot šos pašus apjomus pēc augstākajām degvielas cenām krīzes pīķa laikā no 2026. gada marta līdz maijam, to vērtība būtu sasniegusi 6,5 miljardus ASV dolāru.

Atjaunojamās enerģijas ekonomiskie ieguvumi sniedzas tālu aiz ražošanas izmaksām. 20 lielākajās valstīs, kuras tika vērtētas ziņojumā un kuras nodrošina aptuveni četras piektdaļas no pasaules atjaunojamās enerģijas izstrādes, atjaunojamā elektroenerģija 2025. gadā palīdzēja izvairīties no fosilā kurināmā iepirkumiem aptuveni 377 miljardu ASV dolāru apmērā.

Ekonomisko ieguvumu ģeogrāfiskais sadalījums precīzi atspoguļo atjaunojamās enerģijas jaudu globālo sadalījumu.

Ķīna viena pati nodrošināja 177 miljardus ASV dolāru jeb aptuveni pusi no visiem izmaksu ietaupījumiem, kas atspoguļo tās atjaunojamās enerģijas parka vērienu. ASV ieņēma otro vietu pēc novērstajām fosilā kurināmā izmaksām ar 35 miljardiem ASV dolāru, kam seko Brazīlija ar 32 miljardiem ASV dolāru, Indija un Vācija ar 18 miljardiem ASV dolāru un Japāna ar 15 miljardiem ASV dolāru.

Dramatisks izmaksu samazinājums

Kopš 2010. gada saules fotoelementu - PV - izmaksas ir samazinājušās par 89 procentiem, koncentrētās saules enerģijas izmaksas par 72 procentiem, sauszemes vēja enerģijas – par 71 procentu, bet jūras vēja enerģijas izmaksas – par 63 procentiem.

Masveida ražošanas paplašināšanās, jo īpaši Ķīnā, radīja ļoti konkurētspējīgu vidi, kurai raksturīgas zemas peļņas maržas un cenas, kas tuvojās pašizmaksai.

Šī intensīvās konkurences fāze šobrīd mainās. Investīcijas tīro tehnoloģiju ražošanā ir samazinājušās uz pusi – no maksimālā rādītāja 70 miljardiem ASV dolāru ceturksnī 2023. gadā līdz 35 miljardiem ASV dolāru 2025. gada beigās. Kamēr Ķīna pārkārto savu atjaunojamās enerģijas nozari, izejvielu un komponentu cenas pasaulē paralēli pieaug. Šī attīstība apvienojumā ar mainīgo tirdzniecības un tarifu vidi, visticamāk, radīs augšupvērstu spiedienu uz kopējām uzstādīšanas izmaksām šī gada laikā. Tomēr ilgtermiņā IRENA prognozes liecina, ka izmaksas turpinās samazināties līdz 2035 gadam, lai gan daudz lēnāk nekā iepriekš.

Tālāk ir minēto svarīgāko enerģētikas un finanšu terminu skaidrojumi, lai palīdzētu labāk izprast teksta ekonomisko kontekstu.

Enerģijas ražošanas un tehnoloģiju termini

LCOE - Levelised Cost of Electricity – izlīdzinātās

elektroenerģijas izmaksas. Metrika, kas nosaka vidējās elektroenerģijas ražošanas izmaksas visā spēkstacijas darbības mūžā. Tā ietver sākotnējos ieguldījumus, uzturēšanu, degvielu un finansēšanu.

Solar PV - Photovoltaics – saules fotoelementi. Tehnoloģija, kas tiešā veidā pārvērš saules gaismu elektroenerģijā, izmantojot pusvadītāju materiālus jeb saules paneļus.

Onshore un Offshore wind – sauszemes un jūras vēja enerģija. Sauszemes vēja parki – *onshore* - tiek būvēti uz sauszemes, bet jūras vēja parki - *offshore*) – ūdenstilpēs, kur vējš parasti ir spēcīgāks un pastāvīgāks. **Kombinētā cikla gāzes elektrostacija - Combined-Cycle Plant** – augstas efektivitātes elektrostacija, kas elektroenerģijas ražošanai vienlaikus izmanto

gan gāzes, gan tvaika turbīnas, maksimāli lietderīgi izmantojot kurināmā siltumu.

MWh - *Megawatt-hour* – **megavatstunda**. Elektroenerģijas daudzuma mērvienība. Viena megavatstunda atbilst 1000 kilovatstundām (kWh).

Ekonomiskie un finanšu aizsardzības termini

Ģeopolitisks amortizators - *Geopolitical shock absorber* – sistēma vai resurss, kas samazina politisku konfliktu, karu vai robežu slēgšanas negatīvo ietekmi uz valsts ekonomiku.

Dabiskā vai iebūvētā aizsardzība - *Built-in hedge*) – **riska ierobežošana** vai **fiksēšana**. Stratēģija vai aktīvs, šajā gadījumā – saules vai vēja parki, kas automātiski pasargā no nākotnes finansiāliem zaudējumiem, piemēram, pēkšņa fosilā kurināmā cenu kāpuma.

Kapitālieguldījumi / Kapitāla izmaksas - *Capital cost / CAPEX*) – **vienreizējas pamata izmaksas**, kas nepieciešamas, lai projektu izveidotu, nopirktu iekārtas un nodotu tās ekspluatācijā (atšķirībā no uzturēšanas izmaksām).

Peļņas marža - *Margins* – starpība starp preces ražošanas pašizmaksu un tās pārdošanas cenu. "Plāna marža" nozīmē, ka ražotāji strādā ar minimālu peļņu liela tirgus konkurences spiediena dēļ.